

КОНЦЕПТ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» У ПУБЛІЦИСТИЦІ РОМАНА ГРОМ'ЯКА

Тетяна Решетука,

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедра журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, reshtetyana@gmail.com*

Оксана Кушнір,

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедра журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, oksanakush8@gmail.com*

Засадничою складовою національного потенціалу кожного народу є усвідомлення ним власної історії. У когорті осмислювачів національного відродження українців вирізняється постать Романа Теодоровича Гром'яка, літературознавця, публіциста, критика, педагога, громадсько-політичного діяча, засновника школи літературознавчої компаративістики у ТНПУ імені В. Гнатюка, професора Українського вільного університету (Мюнхен), лектора Ягеллонського університету (Краків).

За словами М. Зимомрі, тривиміром, багатогранної праці відомого науковця були «життя, праця, правда» [3]. Світоглядну константу його наукової та публіцистичної діяльності становила ідея духовно-національного утвердження українців в контексті взаємин політики, культури та інтелігенції. Як активний учасник політичного чину кінця 80-х – 90-х років ХХ століття він чітко розумів, що сфальсифікована історія була феноменом суспільної свідомості українців, які упродовж століть перебували в силовому полі чужих держав. Відтак концепти «історія», «історична пам'ять», «історична відповідальність», «історична справедливість» є наскрізними у його публіцистиці [1]. Роман Гром'як наголошував, що знання та об'єктивне трактування української історії є фундаментальним чинником самоусвідомлення нації, бо «минуле невіддільне від сучасності навіть тоді, коли нащадки його не знають. У минулому не тільки корені сьогодення, а й зародок майбутнього» [1, с. 281].

У фокусі доказових розмислів науковця вирізняється розуміння ним значущих дискурсів історичної пам'яті: національно-визвольних рухів, політичних та релігійних суспільних інтенцій, розвитку літератури, літературної критики та журналістики. Системне вивчення цих векторів у контексті регіональної та світової культур, помножене на високий професіоналізм, на думку публіциста, має стати запорукою чіткого окреслення процесу становлення нації, виявлення дійсної «соціальнокультурної вартості українства», формування його престижу сучасниками та новими поколіннями [2]. Контекстуальність мислення Романа Гром'яка дозволило увиразнити їх у сукупності, оцінити з конкретно-історичного погляду і вписати у системну парадигму ідентифікації української нації. Саме тому в ролі ферментів історичної пам'яті він виокремив поняття та ідейні концепти державницького становлення українців: національна своєрідність, національна свідомість, національна ідентичність, національна гідність, національна консолідація, національне відродження, міжнаціональні стосунки. Крізь їх призму «високий гром'яківський рівень думання» [4, с. 226] осмислював імена, факти, вчинки, характери в українській історії.

Як активний учасник національно-демократичного руху відновлення незалежності України він ще у січні 1991 року закликав до «усвідомлення історичної відповідальності перед національним відродженням», застерігаючи, що «історія не простить нам нерішучості, половинчастості! І діти наші нам цього не подарують» [1, с. 276]. Один із кроків об'єктивного пізнання історії він вбачав у реабілітації своєї історичної пам'яті через уведення «в духовний світ нині сущих українців» сотень «забутих чи знищених інтелігентів», «знеславлених окупантами історичних діячів» [1, с. 288]. Неупереджено зважуючи діяльність цих самобутніх постатей на терезах історії, Роман Гром'як спонукав шукати історичну правду як засадничу категорію розбудови незалежної української держави: позбуватися ярликів, стереотипних оцінок-кліше в оцінці минулого України. Часто портрети борців за національну ідею є контроверсійними. Тому публіцист наполягав на потребі «розібратися в їхніх намірах, справах і наслідках

їх діянь», підкреслюючи, що ми «не маємо жодного права викреслювати їх з історії» [1, с. 285].

Оцінюючи історичний досвід Європи на шляху розбудови незалежних демократичних держав, Роман Гром'як ще на початку 1990-х років наголошував, що «вільна Європа неможлива без вільної України», «утвердження справжньої незалежності» якої, з одного боку, має стати «виявом історичної справедливості», а з іншого – актуалізує «історичну відповідальність за власну долю, за своє майбутнє. Незалежність України поверне нам історичну пам'ять. Нам не буде на кого скаржитись, перекладати вину за власні прорахунки» [1, с. 302-303].

Осмислення Романом Гром'яком концепту «історична пам'ять» є лише одним з ідейних векторів його публіцистики, яка дає можливість досягнути складну епоху початку відновлення української державності. Його роздуми про визначальні історичні категорії залишаються актуальними і сьогодні, по-новому увиразнюючись в умовах російсько-української війни. Це й визначає перспективи подальших студій публіцистики Романа Теодоровича Гром'яка у культурно-політичному розрізі національного відродження українців.

Література

1. Гром'як Р. Культура, політика, інтелігенція. Публіцистика літературознавця. Тернопіль : Джура, 2009. 400 с.
2. Гром'як Р. Т. Роль літературної критики кінця ХІХ – початку ХХ ст. в утвердженні престижу українства. *Давне і сучасне: Вибрані статті з літературознавства*. Тернопіль: Лілея, 1997. С. 191–200.
3. Зимомря М. Його цілюще слово. *Вільне життя*. 2012. 23 березня. С. 3.
4. Куца О. Есей на 60-річчя Романа Гром'яка. *Тернопілля'97: Регіональний річник*. Тернопіль, 1997. С. 225–227.